

Göteborgs Synagoga

Göteborgs Synagoga på Östra Larmgatan/Strandgatan (sedermera Stora Nygatan) uppfördes år 1855 av byggmästare August Krüger. Innan han blev aktuell i sammanhanget hade statsarkitekt och löjtnant Viktor von Gegerfeldt presenterat ritningar och kostnadsförslag på 37 500 riksdaler för en synagogebyggnad att uppföras på den av honom inköpta tomten på Stora Nygatan.

Frågan om en ny Synagoga fördes på tal vid församlingsstämman den 11 april 1841 av Michael Warburg, som ansåg att den dåvarande synagogan på Kyrkogatan 44 var alldeles för liten för de 415 själar som då var medlemmar i församlingen. Han föreslog bildandet av en byggnadsfond som genom frivilliga donationer skulle kunna finansiera en ny tomt och den nya byggnaden.

I april 1843 inköptes ett par tomter med befintliga fastigheter på Kyrkogatan för 5 000 riksdaler av insamlade medel. Dock ansågs det snart ganska obetänksamt gjort, och det framkom önskemål om att få en betydligt större tomt på någon av vallarna vid vallgraven. Viktor von Gegerfeldt hade redan köpt ett antal tomter på Stora Nygatan och i juni 1844 presenterade han som sagt sina ritningar av den nya synagogebyggnaden. Ett år senare hade man kommit fram till att det skulle bli alldeles för dyrt att betala 37 000 riksdaler för den nya byggnaden, och så tillsattes en byggnadskommitté som skulle utreda hur man skulle lösa problemet.

Utefter vallgraven fann man ingen tomt som motsvarade kraven. Det skulle till exempel finnas en sida rakt mot öster och det skulle finnas byggnader runtomkring, så att folk inte skulle tvingas besöka en obebyggd del av staden. Detta var särskilt viktigt med hänsyn till den kvinnliga delen av församlingen som man inte ville skulle besväras "af inträffande ondt väder och blåst".

Diskussionerna fortgick under nästan två års tid, och vid det här laget, i februari 1847, var den gamla synagogan vid Kyrkogatan i så dåligt skick att taket var nära och rasa in. Reparationer var inte att tänka på och nu började det bli bråttom att bestämma sig för hur det skulle bli med den nya byggnaden. Man bestämde sig till slut för att anta Gegerfeldts anbud om att köpa två av hans tomter vid kanalen för uppförande av både synagoga och nytt skolhus. Och nu hade det blivit fart på byggnadskommittén, för man bestämde att bägge husen skulle stå klara redan i juni 1849.

Gegerfeldt presenterade nya ritningsförslag i april 1847 och hela projektet beräknades nu kosta 55 000 riksdaler, inklusive skolan. Man hade räknat att behöva låna 23 000 riksdaler. Men Gegerfeldt tycks ha tappat lusten

någonstans på vägen, för de slutgiltiga ritningarna kom inte in som planerat och han hade inte heller företagit den nödvändiga resan till Tyskland och Danmark för att studera synagogarkitektur som han skulle. Nu blev det dessutom svårt att få låna pengar till byggnationen pga. politisk instabilitet under "revolutionsåret" 1848 och projektet måste uppskjutas.

Byggnadsfrågan hamnade i dödläge och frågan togs upp i församlingen igen först den 29 november 1849. Allteftersom tiden gick byggdes det fler och fler hus utefter vallgraven, och den förr så öde tomten blev nu kringbyggd på bägge sidor av hus som Gegerfeldt ritade. Gegerfeldt hade till en början lovat att det skulle lämnas ett 10 alnars (5 meter) "vretrum" på bägge sidor om synagogan om den uppfördes inom den tidsram som var bestämt, men det blev svårt att hålla på det generösa utrymmet i och med de nya husens tillkomst.

Församlingens byggnadskomit  insåg också att man inte heller kunde kräva att få behålla det här utrymmet, då förseningen av byggnationen ju berodde på omständigheterna man inte kunde styra över.

Det beslutades sålunda att man skulle sälja tomterna och bygga på annan plats. Gegerfeldt tog sitt vretrum i anspråk för de omkringliggande byggnaderna han uppförde, och synagogan blev nu enligt de ännu ej godkända ritningarna av med det generösa utrymmet som skulle garantera dagsljus i byggnaden från alla sidor.

Hur det nu var så anmälde sig inga intressenter för att köpa tomterna, men man lyckades istället skaffa sponsorer i församlingen som skulle garantera byggnationen, nu med en ny byggmästare, tysken August Kr ger. Han befanns vara "redbar" enligt de två församlingsföreståndare som själva anl tat honom f r egna byggen. Kr ger skickades till Tyskland på studieresa och kom snart hem med nya ritningar till en synagoga. Dessa insändes till verintendentens mbetet i Stockholm men godkändes dock inte enligt ett utlåtande den 20 april 1852. man anmärkte med "doktrinär löjlighet"  ver att byggnaden ritats i blandade stilar; orientalisk, renässans och andra icke nämnda.

Det dröjde ända till den 12 oktober 1855 innan synagogan äntligen stod färdig. Den invigdes högtidligen i närvaro av l nets och stadens myndigheter, biskopen, tulldistrikschefen, artilleribef lhavaren och några till, förutom byggmästare August Kr ger själv.

Även pressen var där i form av Viktor Rydberg, som vid den tiden skrev f r Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. Han beskrev den nya synagogan så här: "...  r uppförd i blandad Byzantinsk och Maurisk stil..., och utmärker sig icke blott för sitt oändliga vackra yttre, utan ock genom ett prydligt och smakfullt inre." "Det hela erbjuder således en anblick icke blott av högtidlighet, utan ock af gl dligt komfort".